

Redenvoering gehouden ter gelegenheid van de inwyng, van het teken-collegie, op de nieuw gebouwde zaal, boven het Zegelhuis der stad Utrecht

<https://hdl.handle.net/1874/188438>

IG 29

ODL 987

REDENVOERING

GEHOUDEN TER GELEGENHEID

VAN DE

INWYING;

VAN HET

TEKEN-COLLEGIE,

OP DE NIEUW GEBOUWDE ZAAL, BOVEN HET ZEGELHUIS
DER STAD

UTRECHT.

DOOR

ADRIANUS HOEVENAAR

OULDSTE INSPECTEUR

VAN HETZELVE

COLLEGIE,

Op den 8. January 1778.

UNA ARTE
ARTES FOVEAT
ONNES.

TE UTRECHT,

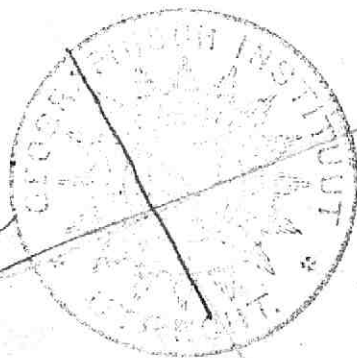
By JUSTUS VISCH, 1778.

KUNSTHISTORISCH INSTITUUT
DER RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

THE UNIVERSITY OF THE WEST INDIES
TRINIDAD AND TOBAGO
LIBRARY

afgestaan
aan Kunst-
Inst. Utrecht

Es

1952/457

VOORREDEN.

Het is ter voldoeninge aan de begeerte, en het aan my daar toe gedaane vriendelyk aanzoek van verscheiden onzer Stads geachte Konstminnaren, dat deze *Redenvoering* onder het oog van het publicq komt. Tot staving van het daar by stellig gezegde, hebbe ik geoordeeld voegzaam te zyn, hetzelve te versterken met die bewyzen, waar op ik my gegrond hadde; en welke ik vertrouwe dat nog al eeniglyt aan het leven van verscheiden onzer

zer

V O O R R E D E N.

zer Utrechtsche Konstenaren zal byzetten. Kan nu deze myne geringe arbeid verftrekken ter voldoeninge van het begeerde , en vooral ter bevordering en aanmoediging van die zo Edele Konft , zal ik my dezelve hoogft beloond achten.

L O F

D E R

SCHEIDDER-KUNST.

Floreat Pictura, Naturæ Imitatrix, Historiæ F.d.s.

Hoe hoog de Dicht-kunst draaft, en moedig zich laat hooren,
De Schilder-kunst, met haar uit Vrouw Natuur geboren,
Blinkt met veel schooner glans, dan al het Dicht-cieraad,
Dat enkel spreken kan tot die de taal verstaat:

Daar de Ed'le Schilder-kunst aan taal niet is gebonden,
Maar tot een ieder spreekt uit onderscheide monden,
Haar' taal is enkel kracht, zij spreekt in Schilderij.

Roem dan, ô Dicht-kunst! roem die Stomme Poëzij,
Die, met een' Eere-kroon van groene Lauwerblären,
Wel eer te voorschijn kwam by de oude Egijptenaaren,
Die bij de Grieken werd gekweekt met zulk een' kracht,
Dat geest, gepaard met vlijt, haar zoo ver heeft gebragt,

*

Dat

Dat zij ten toppunt der volmaaktheid is gesteden.

Natuur aanschouwt met schaamt' dien glorierijken Zegen,
Om dat haar Dochter, thans verheven op den Throon,
Den Scepter zwaait, en haar durft steeken naar de Kroon.

ô Schoone Schilder-kunst, hoe heerlyk moogt gij praalen,
In 't keurig Kabinet der Vorstelijke Zaal!

Daar zich uw' Majesteit zoo luisterrijk verheft.

Wanneer gij onderwijft, vermaakt, beroert en treft,

Dan is uw schoon niet slegts een Pronk-cieraad voor de oogen,

ô Neen! De ziel word dan op 't allerteêrft bewogen,

Wen 't keurig oog aanschouwt, gemaald door 't Kunst-penceel,

Een treurig Lotgeval of stichtend Tafereel.

Is 't niet de Schilder-kunst, die, boven alle zaaken,

Al 't geen, wat sterf'lyk is, onsterfelyk kan maken?

Die, 't geen voorleden is, toont tot op deezen dag,

Zoo levendig verbeeld, als of men 't waarlyk zag?

Zoo laatze ons zien een reeks van dapp're Helden-daaden,

Voor Eeuwen uitgevoerd, nu komt ze ons weêr verzaaden,

Door

Door 't smaaklijk Oog-banket van 't kleurig Bloem-tapijt ,
 En al, wat Vrouw Natuur aan 't Aardrijk heeft gewijd :
 Dan voert ze ons Hemelwaards, en toont ons naar het leven ,
 Wat schoone Schepselen 'er in de Wolken zweven :
 Wat wonderbaar Gediert', wat weêrgaloozen Schat
 Van fraaije Zeldzaamheên het Water al bevat ;
 Hoe 't woedend Oorlogs-vuur de koper-sterke Kielen
 In 't woelend Pekel-schuim elendig kan vernielen ,
 Daar 't afgebeukte Wrak staat in een' vollen brand.

Zoo heeft de Schilder-kunst haar nut aan allen kant ,
 Zij toont, ja zij alleen, op Doeken en Paneelen
 De grootste Wonderheên in kleine Tafereelen ,
 En vlecht den Kunstenaar om 't hoofd een' Eere-krans,
 Die niet verwelken zal , zoo lang van 's Hemels-trans
 De alkoefferende Zon het Aardrijk zal verlichten.

Maar zagt ! wat hoef ik thans haar Lof meer op te dichten !
 De Aloudheid meldt genoeg , hoe hoog deez' Ed'le Kunst
 Bij Grooten werd geschat : De Scholen, door de gunst

Van Alexander, 't eerst zoo luisterrijk verschenen
 In Sicijonien, te Rhodus en Athenen,
 (Alwaar ze op 't hoog gezag van 's Werelds grootsten Held
 Werd in den eersten rang der vrije Kunst gesteld.)
 In 't Licht van Griekenland, en eindelijk te Romen,
 Getuigen, hoe deez' Kunst in Eer is toegenomen.

Maar, hoe zij toen ook blonk, zij stond op 't ondergaan
 Ten tijde van August'; Doch bij Domitiaan,
 Bij Nerva en Ulpus, heeft zij met glans geschenen,
 Tot dat, in Phocas tijd (*), haar schoonheid is verdwénen,
 Toen blinde Twist het hart der Volkeren besprong,
 En Mavors Krijgs-trompet haar wrede toonen zong.
 Zoo lag deeze Ed'le Kunst, agt Eeuwen, als begraven,
 Maar richtte 't hoofd toen op, om de Oudheid naa te draaven,
 Waaröm Italien zoo moedig zich verheft;
 Dan zij is 't niet alleen, die deeze lof betreft:
 Ons Neêrland roemt te regt op wakk're Schilder-Helden,
 Men vraag' dit HOEVENAAR, die zal ze ons bondig melden;
 Neem

(*) In 't Jaar 600.

Neem 's Mans doorwrochte blaân! Lees wat Hij zei, ter tijd
 Als Utrecht's Teken-school noch kortst werd ingewijd!
 Hij spoort de Meesters aan, als echte Apelles-zoonen,
 Hun lust en achting voor deez' schoone Kunst te toonen,
 Den Leerling geeft hij raad, om in het Schilder-perk
 Te streeven naar den Lof, de Kroon van 'tedel Werk.

Wel aan, Kunst-minnaars! wilt voor de Eer en Glorie strijden
 Van Neêrlands Schilder-kunst! Schuwv vreemde Vodderijen!
 Doet hier den Kunstenaar de Vruchten plukken van
 Zijn nijvre Vlijt! want zoo myn wensch wat baten kan,
 Praalt Utrecht eerstdaags met een drom van Flonker-lichten
 Der Schilder kunst, die zelf Italiën doen zwichten.

B: VAN HEUVEN.

TER
I N W I J I N G
DER NIEUWE
K U N S T -
E N
T E K E N - Z A A L E N,
B I N N E N
U T R E C H T,
Op den 7. van Loumaand MDCCLXXVIII.

GElijk een Minnaar, die na lang gerekt verlangen,
Het lieve *Ja* mag van zijn Minnaares ontvangen,
Geen paal kent aan zyn vreugd en al zyn druk vergeet,
Zoo juicht de Tekenkunst, nu zij ten einde leed,
Haar Eernaam waardig krooft en Edele Meceenen,
Met zoo veel ijver tot haar glorie ziet verëenen:
De vreugd die haar bezielt straalt heur ten oogen uit:
Haar tong lang spraakeloos slaat thans een blij geluid:
Ze aanschouwt verrukt het puik van haare Heiligdommen,
In roept: Ach Poëzij! ik zal van vreugd verstommen.
Mijn Zuster sla me bij! verhef de onschatb're gunst

Van

Van mijn Meceenen, want zulks voegt aan uwe Kunst!

Zij zwijgt. En Poëzij begint dus aan te heffen:

→ Geluk mijn Lotgenoot! wien moet uw vreugd niet treffen,
Onschatbre Teken-kunst? uw' roem verduurt den Tyd.

Zoo ver men schoonheid kent wordt U elks lof gewijd.

Itaalje niet alléén, mag op uw Zoonen roemen,

Dit Neêrland kan met recht een aantal Helden noemen

Dat in zyn' Schoot gevoed uw' roem aan 'tzwerk verheft:

Dit Néerland, 't welk geen volk in Kunstroem overtreft.

Daar U, in Stad by Stad, een' Tempel wordt ontflooten:

Daar Gy beschermers vindt in 's lands doorlugte Grooten.

Dit tuig dees blijde dag, nu in 't gemijterd Sticht

Op nieuw een Kunst-kapél voor U is opgericht.

Geluk mijn Zuster! Dat uw Kunst hier eeuwig bloeije!

Dat Utrecht d'ouden roem zó verr' te boven groeije

Als 't dit uw Oeffenschool van 't oude in luister wint!

Daar elk die 'theil van Land en Nageslacht bemint

Uw nut erkenne en U uw rechten toe doe komen!

Gewis, 't waar vrugteloos iets roemrijks ondernomen
 Tot heil voor 't Vaderland, daar m' U geen hulde bood.
 Waar uwe Kunst ontbreekt zyn alle Kunsten dood.
 Gy schenkt den Kunstnaar, door de kracht van uw vermogen
 Verheven kundigheên, by vinding, smaak en oogen.
 Dat dan uw Kunst tot heil van Nederland gedij!
 Zij strekke een welvaardbron der nijvre Maatschappij!
 Het moog' dit Oeffenschool aan zulken nooit ontbreken
 Van wier verheven Kunst de volgende Eeuwen spreken!
 Lang ondervinde uw krooft 's Lands wijzen Vaadren gunst!
 Zoo roeme 't nageslacht: " Hier bloeit de Tekenkunst! "

Hier eindigtze. En een rei van wakkre Kunstenaaren,
 Vervangt verrukt den toon van heure gouden Snaaren.
 Ja schoone! (luit den galm) beschenk ons met uw gunst,
 Volmaak ons meer en meer onschatbre Tekenkunst!

Ons voegt de dankbaarheid veréende Kunstgenooten!
 Daar we ons zoo heuselijk dit Kunstschool zien ontslooten.
 Ons voegt de dankbaarheid, Kunstijverige schaar!

Aan onzen voorspraak, aan den schrandren HOEVENAAR,
 Zijn Vaderland'sche Taal doe onzen lust ontvonken!
 Erkennen wij met vreugd het voorrecht ons geschonken!
 Daar elk met vlijt zijn Kunst tot Neêrlands welzijn paart,
 (Die doet zoo veel hij kan is altoos prijzens waard)
 Zoo kan men 't Vaderland door ondervinding toonen,
 Dat in ons UTRECHT ook beroemde Kunstnaars wonen;
 Wier Kunst in Neêrland, ja, de waereld door befaamd,
 Het langgeóórd gebroed van Mijdaskrooft beschaamt;
 Die om een Narrenkop of Ezelsoor te Maalen,
 Een Fransche of Britsche kruk tien dubbeld durft betaalen,
 Terwijl hij 't matig loon zijn' Landgenoot' onttrekt,
 En door zijn laagheid zich den haat des volks verwekt,
 Ja 't moet alöm aan elk door zigbre reden blijken,
 Dat UTRECHT geene Stad in Kunsten hoeft te wijken.
 Ja, dat dit Oeffenperk van 't Kunstenkweekend Sticht
 Voor Haarlems, Amsterdams, noch 't Haagsche Kunst school
 zwigt.

J. v. M. Az.

TER
GELEGENHEID
DER
INWYING
DER
NIEUWE
TEKEN-ZAAL,
TE
UTRECHT.

GEwenschte Zuster! van de schoone Schilder-kunst!
ô Edle Poëzij! wil mij uw bijstand schenken,
Daar 'k in mijn Vaderstad, uw Zuster door de gunst
Der Grooten zie vereerd, dankzingend mag gedenken.
Rechtprizelijke zaak de Kunsten voor te staan!
De lust te ontvonken in leergraage Jongelingen;
Hen 't spoor te wijzen, tot de Glorierijke baan.
Geen vrije Kunst door haar uitstekende Oeffeningen,

Ver-

Verwierf ooit zoo veel Lof, dan zij die Vrouw Natuur
Op 't gladde tafereel, of in 't Albast deed leven.

't Verrukkelijkst Landgezicht, des Hemels schoon Azuur;
De glans der gouden Zon; de lommerrijke dreeven;

Spreidt ze ons op 't Vlak pannel, als 't leven zelfs ten toon.
Gekurven diertjens, malsche blaên en schoone Bloemen;

(Waar Flora zelfs van zegt, dat ze om 't natuurlijk schoon
Zelfs in den Winter-tijd, mag op een Bloemhof roemen;)

Zijn door heur êel vernuft, op 't keurigst afgemaald.
De bloozende Abricoos, de purpre Muskadellen,

Ja de Eelfte Vrugten, daar m' een Koning op onthaalt
Weet zij voor ons gezicht, op 't smaaklijkst voor te stellen.

Zou 'k al het geen haar hand, voor ons geschildert heeft
Affschetzen in gedicht, waar vond ik paal en perken.

Der dingen houding, kleur, gelaat, 't welk zy ons geeft
In zo veel Spiegels van haar heerelijke werken.

De Mensch dat pronkstuk der Natuur blinkt boven al
In heur Tafreelen uit. Haar edel Kunstvermogen

Maakt

Maakt leevend zijn gelaat, bedrijven zonder tal;
 Hier perst haar Kunstpenfeel, een Traanen-vloed uit de oogen
 Bij 't schreiende Vaarwel, van Vriend of Echtgenoot:
 Daar wekt zij in de Ziel, aandoenlijke Vreugde
 Bij 't blijde wellekom, naar een gewaande dood.
 Verbeelden wij ons eens, hoe Jacob zich verheugde,
 Toen hij zijn' braaven Zoon zijn Joseph weder zag.
 Dit weet zij voor ons oog op 't keurigste af te Maalen.
 (*) Gij Aristides! gij, bragt 't eerst dit aan den dag:
 Uw Schedel mogt hier voor, het eerst met Lauwren praalen,
 Dan 'k zwijg uw' breeden Lof. Ik zal ook van den Griek
 Noch kunstigen Romein, in dit Gedicht iet melden,
 Hoe overheerlijk zij zijn in 't schoon Antiek.
 Noch 'k wijde thans niet uit in Neêrlands Schilderhelden.
 De schrandre HOEVENAAR, toont dit hier keurig aan.
 Ja dat 't gemijterd Sticht, veel Schilderkonstenaaren
 Heeft

(*) Volgens PLINIUS is *Aristides* van Theben de eerste die de neigingen en zichtbare werkdaden van des menschen Geest, driften, beroertens en kalnte der Ziele door trekken en colouren uitdrukte.

Heeft voortgebragt, gekroond met frische Lauwerblaên.

Dat hier nog Kunstmin bloeit bewijst haare IJveraaren.

Zij schaft heur Kunstenaars, een schooner TEKENZAAL,

Om op een wiffen grond, die Wetenschap te leeren,

Ten elnde men in geen Wanftalligheên verdwaal'.

Dees daad Mecenen moet, elk Kunstbeminnaar ceren,

Heb dank! ô Eedle! voor uw loffelijke vlijt.

Kunstoeffenaaren! koomt laat ons hunn' ijver fchraagen,

Door vlijtige oeffening! Zoo zij de weg (ten fpijt

Der domheid) steeds gebaand, om eeuwige Eer te draagen.

J. D. W.

TER

TER
I N W I J I N G
V A N D E
K U N S T
E N
T E K E N - Z A A L ,
B I N N E N
U T R E C H T.

Gelukkig Vaderland! gij ziet uw' welvaard rijzen,
Uwe oude deugd herleeft.

Wie moet die deugd, die drijft naar d'ouden roem niet prijzen,
Daar elk om strijd naar streeft?

Ik zie uw zugt naar Kunst en Wetenschappen groeijen;
Wat heil mijn Vaderstad!

Wat heil zie ik uwe Vest, uw Burgeren toevloeijen!
De Kunst, wel eer zoo pra

In dit gemijterd Sticht, herleeft thans uit het duister,
Ik zie de Teken-kunst,

Her-

Herbloeijen als voorheen met nieuwen glans en luister.

'k Zie door der Vaadren gunst ,

Heur nijver krooft ten dienst, op nieuw een Kunstschool sichten.

Dat zij hier eeuwig woon!

Dat haar verheven glans, ons eindloos moog verlichten

En ons heur gunsten toon!

Dus dagt ik, in den kring der wakkre Kunstgenooten,

Wien vreugd uit de oogen straalt,

Daar 't pragtig Kunstvertrek den Kunstrei wordt ontslooten

Terwijl die schoone daalt ,

En ons al lonkende begint dus toe te spreken:

„ Gij, die mijn Kunst betracht!

„ Dat gij voor de ijver die me op 't sterkst thans is gebleeken

„ Nu ook mijn bijstand wacht.

„ Zoo gij slechts uwe vlijt met oeffening wil paaren

„ Behaalt ge onsterflijke Eer;

„ Een onverwelkbre krans vlegt ik u om de haren,

„ Voldoe aan mijn begeer.

Zoo

- „ Zoo kweek ik als van ouds de grootste Schilderlichten,
„ Hier in het Stichts Atheen;
„ Voor wiens vergood Penseel Natuur zelfs scheen te zwigten,
„ Zoo vol bevalligheên.
„ Laat dan Kunst-oeffenaars! hun Voorbeeld u bekooren,
„ Boog! boog steeds op mijn gunst:
„ Zoo worden hier eerlang Appelleffen gebooren
„ Zoo bloei de Schilder-konst! ”

Hier zweeg zij, en vertrok. Ik wou haar glorie zingen,

Dan, schrandre HOEVENAAR

Kon reeds door kracht van Taal naar deezen Eerkroon dingen.

Dank zij dien Yveraar!

Dank zij het gul geschenk den braave Mecenaten!

Zoo lang u denkbeeld leeft,

Mag de Eedle Kunst op hen zig veiliglijk verlaaten,

Daar Momus Krooft voor beeft.

P. G.

REDEN.

REDENVOERING
GEHOUDEN TER GELEGENHEID
VAN DE
I N W Y I N G,
VAN HET
TEKEN-COLLEGE,
OP DE NIEUWE GEBOUWDE ZAAL, BOVEN HET ZEGELHUIS
DER STAD
U T R E C H T.

MYN HEEREN! MEESTERS, LIEFHEB-
BERS, EN LEERLINGEN.

DAt de *Teken-konst* altoos gehouden is voor de
waare Bron, Oorspronk en Voedster van veele
Konsten en Wetenschappen, dit kan uit den aart
dezer Konst zo wel, als uit het getuigenis dat daar
aan by de geschiedenissen der alleroudste tyden ge-
geven is, ten klaarsten blyken.

Het was uit hoofde van dat groot gewigt, en
allerbyzondersten invloed, dat men om deze Konst
tot eene waare volmaaktheid te brengen, al in de
vroegste tyden begrepen heeft, daar toe best te
konnen geraken, door het oprichten van open-
baare Oeffen-schoolen; op dat de nayver opge-
spoord, de waare Konst minnaren gekend, en
derzelve werken, de verdiende lof mocht gege-

ven worden, en daar toe was het, dat de *Vier* in de Oudheid beroemde Schoolen, als, van *Sicyone*, van *Rhodes*, van *Athenen* en van *Corinthen* waren ingericht; welke wegens de allervoortreffelykste Mannen die daar uit voort gekomen zyn, door alle Eeuwen zullen vermaard blyven, zoo lange men na haar in de Konst dit rechtmatig onderscheid tusschen *Antiek* en *Modern* behoud.

Want wie is onkundig van de uitvoering der Konst-werken van die beroemde Meesters, dewelke zo in *Egypten*, *Griekenland* als in *Italien*, zyn gemaakt, onder, en geduurende de alleenheersching van *Alexander de Groot*? toen men zeggen kon, dat alle Konsten in haaren volmaaksten bloei waren.

En wie bejammert niet die ongelukkige omwenteling voor de Konsten in 'talgemeen geduurende de middeleeuwen, zoo door de verbastering van smaak en onkunde, als door de verwoestingen, die de Noordsehe volkeren hebben aangericht, en waar van zoo veele voortreffelyke Kunst-stukken, beide van *Grieken* en *Romeinen*, de slachtoffers zyn geworden. Eenige weinige, doch overheerlyke gewrochten van de Beeldhouw kunde, zyn van dezen ondergang bewaard gebleven, die van tyd tot tyd uit de afgronden opgedolven, gedenkzuilen blyven van de voortreffelykheid en weergalooze schoonheid, waar mede men in die tyden de Konst geoeffend en uitgevoerd heeft: tot zo verre, dat volgens het getuigenis der allerkundigste Meesters der latere tyden, die werken niet als met de grootste verwondering kunnen beschouwd worden. Want dezelve het natuurlyk leven als overtreffen, zodanig, dat men van die Werken om de schoonheid van het natuurlyke af

te maaken, heeft beginnen te zeggen, zo schoon als een Beeld, of zo schoon of 't geschildert ware!

By onderscheid van die tyden, heeft men de latere Konst, en wel die zedert het begin van de veertiende Eeuw (a) begon te bloeijen, tot hier toe met den naam van *Moderne* bestempeld.

Zo als daar door ook in het algemeen word verstaan, die Teken-konst welke men en door het natuurlyk begrip, en door het onderwys van jongs af bekómt.

Het is op goede gronden altoos daar voor gehouden, dat, om met vrugt tot die trap der *Antike* Teken-kunde te geraken, men zig alvorens in de *Moderne* Teken-kunde moest oeffenen, en dezelve zig zodanig eige maken, als de hoogste trap van volmaaktheid komt te eischen. Dan word men eerst regt geschikt, om in de Zaale der Konst in te treden, daar men anderszints op den drempel blyft, en in het voorportaal niet kan toegelaten worden.

Dit wisten onze oude Nederlandsche Meesters zig ook zeer wel ten nutte te maken, wanneer zy hun eerst tot den hoogsten trap van kundigheid als

(a) Het is ook om die tyd, dat de Konst binnen deze Stad heeft beginnen te bloeijen; uit een oud Rekenboek van 't Sadelmakers Gild, beginnende Anno 1367. (onder welk Gild als een van de veertien Hoofd-Gilden, de Schilders en Beeldhouwers van ouds behoord hebben:) blykt dat Anno 1369. *Meysten Arent* de Beeldsnyder 't Gild gewonnen heeft. Zo ook Anno 1370. *Berent* de Beeldsnyder, en Anno 1371. *Blonc* Schilder, Anno 1378. *Claes Arent-Joen de Schilder*, Anno 1380. *Geurt* de Beeldsnyder, dat zelve jaar *Bertonc* de Schilder, en 't volgende jaar *Bertonc*, en Anno 1396. *Tyman*, beide als Beeldsnyders.

alhier geoëffend hadden , zo hebben zy hen daar op naar Italiën , en byzonder naar Romen be-
 geven , hen naar de *Antiken* geoëffend , en daar door zodanige vorderingen gemaakt , dat zy door hunne byzondere *Bend* namen kenbaar , de *Appellesen* van Europa , de *Agésanders* , *Polidoren* en *Athenodoren* , van hunnen tyd geweest zyn.

Dit is geen grootfpreken , maar het is aan hen , derzelve wel verdienden lof aanbren-
 gen , zyn niet hunne openbaare werken in onzen Lande , daar van de onbetwiftbaare Gedenk-tekenen? En wie zal zig beftaan dit tegen te fpreken , die immer met een konft-kennend oog , dat voortreffelyk Wereld-gebouw , het Stadhuis te Amfterdam heeft bezichtigd : Moeten niet alle konft-kennende Vreemdelingen daar van dit getuigenis geven : dat zy zo een gepaste zamenloop en aan een gefcha-
 keerde keten van onvergelyke en overheerlyke Konft-werken byna nergens ontmoet hebben.

Moet men het zelve regt niet doen , aan hen welkers werken in de Treveskamer in 's Hage pron-
 ken? En wat heeft de naam van Nederlands Erf-ftadhouders Orange-zaal zo zeer beroemd ge-
 maakt? Zyn het niet alle de Werken van onze Nederlandfche Meesters. Kan ik alhier verzwyn-
 gen , dat overheerlyk Gedenkgevaarte , (*b*) ter
 eere

(*b*) Dit allervoortreffelykft Konft-werk is gemaakt door den zeer beroemden Beeldhouw- en Bouwkun-
 digen *Hendrik de Keyzer* een gebooren Utrechts-kind. Van hem gaat uit een zeer fraai pòrtrait getekend door *T. de Keyzer* 1621. en in het koper gebracht door *T. Suyderhoff* , het welk by de uitgave van 't werk van *van Mander* op de plaat UU. 3. fchynt gevolgt te zyn , even als de aantekening , dewelke daar op ge-

eere van den Grond-legger van Nederlands Vryheid *Willem den Eersten*, in de Nieuwe Kerk binnen de Stad Delft opgericht. De marmere en in toets vervaardigde Eere-zuilen, ter vereeuwiging van *Piet Heyn (c)* en *Marten Harpensz. Tromp (d)* aldaar in de oude Kerk van gelyke te vinden: Het *Monument in 's Hage voor Opdam (e)*, opgericht. De ongemeen fraaije en voortreflyke Tombe van den Lt. Admiraal *Michiel de Ruiter* te Amsterdam. Het Metaale gegooten Standbeeld van *Erasmus* te Rotterdam. Het gedenk-teken van den manhaften *Kortenaar (f)*,
in

gevonden word, dat hy den 15. May 1621. op zyn verjaardag overleden is, in den ouderdom van 56. jaaren, zoo dat hy kort na dat hy het vorengemelde werk voltooid had, (waar over hy volgens de berichten zedert het jaar 1609. bezig geweest was,) overleden is. Het kwam my voor dat den Aantekenaar op *van Mander* van dit Konst-gevaarte, onder zyne roemryke Werken, byzondere vermeldinge had mogen maaken, en hem met *Joost van Vondel* toe zingen.

*Hier leeft, die leven gaf aan Marmer, aan Metaal,
Tvoor, Albast en Klay, dies laat zich UTRECHT hooren,
Is Roome op Kayzer's Prat en Kayserlyke Praal;
De Kayser van de Kunst is uit myn' Schoot gebooren.*

(c) Lt. Admiraal zo zeer beroemd door het nemen van de zilvere Vloot.

(d) Insgelyks Lt. Admiraal.

(e) Jacob Waffenaar Heere van Opdam was de opvolger van Tromp als Lt. Admiraal.

(f) Vice Admiraal. Hy was tot Lt. Admiraal aangesteld als *Opdam* sneuvelde, dog zy beide bleven in de Zeeslag, tegens de Engelsche den 13. Juny 1665. de eene door het springen van zyn eigen Kruit, en de ander getroffen door een Kanonkogel.

welf van Pictura's grooten Hemel is geweest , kan men ons zonder een grievend ongelyk aan te doen , niet betwiften.

Het is , om dat ik aan deeze byzonder verplicht ben te moeten gedenken , dat ik andere met eene korte optellinge moeste voor by gaan.

Wy beroemen ons dan als een uilmuntende Portrait-schilder op *Anthony Moro*.

Den zo geettryken als voor de konst ongemeen vatbaren *Joachim Wittewael* , vermaard door alle zyne ten top van volmaaktheid uitgevoerde groote en kleine Beeldwerken , die *van Mander waardig oordeelde onder onze Nederlandsche Schilders van den éérsten rang geplaatst te worden* , deze was ook alhier geboren , en zyn onderwys aan deze Stad verschuldigt , zoo als hy dezelve binnen deze Stad geoeffend , en daarin tot zyn einde volhard heeft (k).

Op

(k) *Joachim Wittewaal* , was een discipel van *Jooft de Beer* , die mede een vermaard Utrechts Schilder is geweest , zoo als ook *Meeſter Lucas de Neeff van Wittewaal* van gelyke was. Zie van beide *van Mander II. D. Pag. 189. en 190.* de evengem. *Meeſter Lucas* is blykens de aantekeningen in het *Sadelmakers Rekenboek* , (met welk als het Hoofd-gilt als hier vooren bereids is aangemerkt het *St. Lucas-gilt* voorheen vereenigt was:) over den jaare 1596. alhier een geëtabliſeert Konſt-schilder geweest. *Joachim (*) Tonisz. Wittewael* is als *Meeſter* in het Gilt alhier aangenomen in het jaar 1592. blykens het zo even-gemelde *Rekenboek*. Hy was nevens *Jan Zegerman* en *Adriaan Willaerts* *Schilders* , en *Adriaan Fredriks* *Beeldtnyder* in commissie , toen Anno 1611. de

(*) De Vaders naam van onzen *Meeſter* was *Anthony* , waar van hy bygenaamd wierd *Tonisz* zynde het bekend , dat men van ouds gewoon was de Vaders naam mede te voeren.

Op hem moeten wy een anderen Fenix doen volgen, den alzints roemryken *Paulus Moreels*. Die niet alleen een weergaloos Tekenaar en Schilder, maar ook een voortreffelyk Bouwmeester was, blykens aan de Catharyne-poort dezer Stad. Een Werk van zyne ordonnantie, die ook bovendien is geweest Raad dezer Stad, en een zeer uitmuntend Regent van zynen tyd (1),

Na

de Schilders en Antyckfnyders (of Beeldhouwers) van de Sadelmakers wierden afgefcheiden. Uit het voorgem. Rekenboek blykt, dat hy Anno 1625. alhier nog in leven is geweest, want daar by het leergeld van *Rutger van Bochoven* een discipel van hem, is verantwoord. Het is bedenkelyk of *Jan Antoniesz Uyttewael*, die op 't jaar 1618. als Raad en Borgermeester dezer Stad bekend staat, zyn Broeder niet geweest is.

(1) *Pauwels Moreelsz.* By *van Mander* II. D. Pag. 209. en *Houbraken* I. D. pag. 49. word gemeld dat hy Anno 1571. geboren is, maar niet van wie: Ik vinde in het bovengemelde Sadelmakers Rekenboek, dat Anno 1555. tot het maken van de nieuwe Pel of Lyklaken (want ieder Hoofd-gilt zo als bekend is, zyn eigen Lyklaken had, gelyk veele nog hebben,) mede zyn portie betaald heeft *Peter Merrelisz* Schilder, of deze de Vader van *Pauwels* geweest is, maakt bedenking, ten minsten is het zeker, dat wy te dier tyd in onze Stad eenen *Peter Merrelisz* schilder gehad hebben.

Onze *Pauwels Moreelsz* om hem te fchryven, zo als hy by de Boeken bekend staat; wierd Meester Anno 1596. Hy was Deken van 't St. Lucas-gild, toen als hierboven Anno 1611. de fcheidinge met de Sadelmakers voorviel, naderhand nog Annis 1612, 1613, 1615. en 1619. Hy wierd Anno 1618. Raad in de Vroedschap dezer Stad, en heeft tot Anno 1625. blykens 't voorn. Rekenboek nog een frequent-school van Leer-

gens de liefelyke behandeling van het naakt, de *Rafaël* van zyn tyd verdiend, genaamd te worden.

Den Vorstelyken Schilder *Gerard Honthorst* vermaard aan het Hof van Vrankryk, waar hy die roemrugtige en teffens ongelukkige Vorstinne *Maria de Medicis*, Moeder van drie Ryken, schilderde. Aan 't Hof van Engeland, daar hy den niet minder ongelukkigen *Karel den Eersten* afmaalde, en voorts aan de Hoven van Deenmarcken en Bohemen zeer gezien was, die ook Hof-schilder van den Prins van Orange *Willem de Tweede*, is geweest. Dat flonker-licht, was zyn geboorte en onderwyzing aan deze Stad verschuldigd. (o).

Zo als alhier ook die twee Konst-zonnen *David Davidse de Heem*, en zyn Zoon *Johan de Heem*, welker oog- en smaakstrelende vrugten onze begeerte nog dagelyks opwekken, zyn opgegaan en hunnen middag gehad hebben. (p).

En

(o) *Gerard Honthorst* Zoon van *Gerrit Huygensz. van Honthorst*, (die Blykens het vooren aangehaalde Sadelmakers Rekenboek in de jaren 1575, 1576, 1577 en 1578. Buschmeester van 't Lucas-gild was,) wierd als Meester aangenomen Anno 1623. hy was met *Adam Willaerts* Anno 1625. tot 1626. Deken van 't Lucas-gild: van hem word in het *St. Anthoni Gasthuis* alhier gezien een zeer voortreffelyk stuk verbeeldende de dood van *Seneka* aanschouwd door *Nero* met zyn gevolg, levens-groote.

(p) *Johan de Heem*, heeft blykens onze aantekeningen anno 1669. alhier nog gebloeid, onder wiens voornaamste leerlingen *Houbraken*, ook gedenkt den *Utrechtschen Hendrik Schook*.

En wat kan in vergelyking komen? Praakt Rotterdam onder het getal van haare Schilder-helden met een *Desiderius Erasmus*. Utrecht roemd boven haar, op haare *Anna Maria van Schürman*, het wonder harer tyd, berucht door taalkundige geleerdheid en Godvrucht, en boven dien uitmuntende in de Schilder-, Graveer-, Beeldfnyde en Boetzeer-konst (9).

Be-

(9) Zie van haar *Houbraken* 1ste deel pag. 313. & seqq. Dan verstrekt tot meerder bewys van het ten dezen gezegde; dat de Welgeb. Heer Mr. *Abraham Frederik van Schürman* Canonik in den Capittelle van St. Mariae wonende binnen deze Stad, de bezitter is van veele harer Konst-werken, die my de eer heeft gedaan dezelve te laten zien: en wel onder anderen haar eigen Pourtrait vry groot in Crajon: de Pourtraiten van haar en haar Moeder met een Mes in Palmhout gesneden, die zo konstlyk zyn, dat men op het gezigt van dezelve, geen ogenblik behoeft te twyffelen aan de waarheid van het geen *Gerard Honthorst* met opzigt tot de waardy van haar Broeders Pourtrait (Dat uit de Familie vermist word,) en in dien tyd al geschat wierd op duizend guldens, gezegt heeft, de Pourtraiten door haar geschildert in Olieverf zyn volstrekt meesteragtig; haare Miniaturen zyn voortreffelyk, onder dezelve ziet men ook een door haar na het leven gedaan pourtrait van *Jean de Labbadie*, de wyze, waarmede zy met potlood in 't klein verscheide pourtraiten zo na 't leven, als anders heeft getekend, is wonderlyk, van haare papiere snykonst kan men zeggen, dat dezelve alles in die konst, overtreft. Haare Graveerkonst was vry fraai, blykens twee door haar in 't koper gebragte platen, na haar eige afbeelding, waar van 't ééne door *Houbraken* gevolgd is, en het andere zeer zeldzaam gezien word, gezwegen van haare Borduurwerken. Alle deze bewysstukken, benevens verscheiden van haare papieren en geschriften, beruften onder voorn. Heere *A. F. van Schürman* alhier,

Gelyk men ook dat recht moet doen aan *Willem van Bommel*, beroemd Landschaps Schilder. (t).

Maar vooral aan de gebroeders *Jan* en *Andries Both*, *Fenixen*, beroemd in het Landschap-schilderen: (u) welkers schikking en verkiezing door den alhier uit deftigen geslachte geboren en beroemden *Willem van Drillenburg*; schoon hy anders een leerling van *Abraham Bloemaert* was, gevolgt is (v).

En wie moet zig niet verwonderen over de levendig springende Rivier-visch van *Jacob Gellich* (x).

De kraaijende Hanen, de klokkende Hennen, de kwakkende Gansen, de kirrende Duiven, de schreeuwende Pauwen, ja wat levendig gevogelte is 'er, dat niet op 't allernatuurlykste door *Gillis Gysbert* en *Melchior Hondekoeter*, die pronkjuwelen van hunnen tyd is afgemaakt? (y).

Jo-

troosting van Hiobs Huisvrouw, levens-grootte, het welk aldaar nog te zien is. De Heer *Anthoni de Leos* is ook bezitter van een stuk van hem, dat vry groot en fraai van Ordonnantie is, gekomen uit de oude Familie van *Bosch*, verbeeldende een muziceerend gezelschap, mede genoegzaam levens-groote. Zo als in de Familie van wylen den Heer *Borgermeester van Roijen* ook nog schoone portraiten van hem gevonden werden.

(t) *Houbr.* 1ste deel pag. 343.

(u) Anno 1598. wierd *Peter Both*, *Volkert Both*'s Zoon, zekerlyk de Vader van onze zo evengem. *J.* en *A. Both*, als leerling by 't *Lucas-gild* ingeschreven, ziet van hen *Houbr.* 2 deel pag. 114.

(v) *Houbr.* 2 deel pag. 147.

(x) Denzelve 3 deel pag. 61.

(y) In de Rekening van 't *Lucas-gild* over anno 1626. en 1627. vinde dat *Gysbert Hondecoter* als
Schild-

braave Landschap, Beeld- en Veeschilders, alhier geboren zyn, en hunne konst tot dat toppunt van volmaaktheid brachten, dat zy de verwondering van het nageslagt geworden zyn. (c)

Even als men van den onvergelykelyken *Johan van Bunnik* moet vermelden, wiens Landschappen zo op 't *Loo*, als wel eer op 't Huis te *Zeist* en het Huis te *Voorn*, de bewyzen zyn van het groot vermogen van zyn Penceel, en wel byzonder ook van de braafheid zynere Tekonst.

Den geen weergaa hebbende Konstdryver *Vianen*, (d) wiens overheerlyk werk in 't Zilver gedreven, pragtig praat in de groote Raadkamer dezer Stad, en alle Konstminnaars tot nayver en jaloersheid moet aanzetten, was mede de roem dezer Stad.

Wy zouden ook aan de Konstminnaaren van onzen tyd te kort doen, zo wy in onze optelling niet gedagtig waren aan *Jacob van Liender* in leven Medicinæ Doctor, en *Theodorus Hartzoeker*, onze Stadsgenooten.

Vergun my dat ik alhier een kleine uitstap doe: *Antonis van Montfoort*, bygenaamd van *Blokland*, geboortig van *Montfoort* in deze Provincie, en gesprooten uit de Heeren, Baronnen en Burg-Graven van *Montfoort*, die in het midden van de 16 Eeuw bloeyden, een der voortreffelykste schilders van

(c) *Houbr.* pag. 309. en 362.

(d) Wy hebben, behalven dezen Konstenaar ook gehad een beroemde Bouwkundige, genaamd *Gysbert Teunisz. van Vianen*, die de Architek- en Bouwmeester van de ongemeen fraaije Wittevrouwen-poort dezer Stad is geweest.

Ontaar, Kerk en andere groote Ordonnantien, gebood my als een Landgenoot zyner te moeten gedenken (e), nevens wien wy ook gedagtig zyn, aan de Amersfoortsche *Witboosen*; als *Matthias* (f) de Vader, *Alida*, *Jobannes*, *Pieter* en *Frans* zyn Dochter en Zoonen, alle zeer verdienstige Landschap, Bloem, en kleine Dierschilders, de laatste meest in Waterverwe.

Het zy my by deze gelegenheid ook niet toegelaten, die Konst-meesters voor by te gaan, welke door het verkrygen van het Borgerrecht dezer Stad, en hun verblyf alhier, genaturaliseerd en voorts binnen deze Stad in de Konst uitgeblonken hebben, gelyk daar geweest zyn *Abraham Bloemaert* (g) en

(e) Ziet van hem *van Mander* 1 deel pag. 293. hy was volgens denzelven *van Mander* pag. 231. een Discipel van den beroemden *Frans Floris*. Deze *Antoni van Blokland*, heeft zyn Konst binnen deze Stad geoeffend, en wierd in het jaar 1577. alhier in 't Lucas-gild aangenomen, blykens de Rekening over dat jaar.

(f) Op het Stadhuis te Amersfoort, in de Raadkamer is een groot stuk van *Matthias Witboos*, verbeeldende de Stad Amersfoort in de laagte van den Berg te zien, zynde een ongemeen fraai meesteragtig stuk, jammer is het, dat op de voorgrond door onkunde in het quasi schoonmaken (dat helaas! 't ongeluk van zo veele brave Konstwaerken is) aan 't Beeldwerk eenig defect is toegebracht.

(g) *Abraham Bloemaert*, Zoon van *Cornelis Bloemaert*, zyn evengen. Vader wierd Anno 1576. alhier in 't Lucas-gild als Meester aangenomen. Onze *Abraham Bloemaert* staat Anno 1611. mede op de lyst van de Meesters by de afscheiding met de Sadelmakers in rang voor *Joachim Wtterwael*. Hy was Anno 1618. Deken, en heeft blykens de aantekeningen in het meer bovengem. Rekenboek, altoos een zeer goed aantal Leerlingen gehad. Een Zoon van hem won Anno 1626. het Lucas-gild, of dit *Hendrik*

en zyne zoonen. *Adam*, (*b*) *Cornelis* (*i*) en *Abraham*

geweest is, blykt (uit achterlating van de Voornaam) niet. Maar uit de Rekening der betaling van de verzuimen wegens de niet ingeleverde Stukken, blykt klaar dat gen. *Hendrik Bloemaert*, Anno 1664. eene der Ovetlieden van dit Collegie was. Dezelfde *Hendrik Bloemaert* heeft Anno 1633. geschildert en aan het Hiobs Gasthuis vereerd, een ongemeen schoon Stuk, verbeeldende het Gebed en Brand-offer van Hiob na de omwending zyner elende. Ook heeft hy Anno 1657. alhier in het Huis der Stigtinge van Vrouwe *Maria van Pallas*, geschildert, een Schoorsteen-stuk, dat ter harer gedagtenis in die fundatie gemaakt is, alwaar die Godvrugtige Vrouw verbeeld word haare liefde-gaven aan de behoefstigen uit te deelen. Dit stuk kan onder de pronk-juweelen van de konst gerekend worden, en wel waardig de oplettendheid van de Heeren tot die fundatie gecommiteerd.

(*b*) *Adam Willaerts* was (blykens het geen bereids op *Joachim Witewael* aangetekend is.) Mede gecommiteerd ter bevordering van de afscheiding met de Sadelmakers. Hy was Deken Anno 1621. 1622. 1624. 1625. 1626. 1627. en 1637., en heeft het Lucas-gild zeer veel dienst gedaan. Hy wierd nevens *Ottaviano del Ponte* mede een Utrechts Konst-meester, in November 1639. tot Regenten van het Hiobs Gasthuis verkoren, dat *Del Ponte* geweest is tot zyn dood, alhier voorgevallen den 9. Augustus 1645. gen. *Del Ponte* en onzen *Adam Willaerts* hadden Anno 1628. hetzelfde Gasthuis insgelyks vereerd ieder met een Stuk van hun eigen werk, de eerste verbeeldende doode Vogels, en de tweede een storm op Zee. *Willaerts* staat Anno 1666. nog op de Lyst der Regenten van 't gemelde Gasthuis. In het vertrek der vergadering van de Heeren Haar Ed. Mogende Gecommitt. ter Finantie op de Staatenkamer alhier, worden van hem gezien twee ongemeen groote en verwonderlyk schoon uitgevoerde Zee-stukken, verbeeldende den roemruchtigen Zeeslag voor Gibraltar van den Lt. Admiraal *Jacob Heemskerken*, tegens de Spaansche Vloot onder den Admiraal *J. Alvaros d' Avila* voorgevallen den 25. April 1607., deze Stukken zyn de zekere getuigen van 's Mans ongemeene bekwaamheid.

Isam Willaerts, (k) *Marcus (l) en Willem Ormea (m) Joost Cornelisz. Droogfloot*, (n) *Ru-land*

(i) Zyn Zoon *Cornelis Willaerts* is Anno 1622. tot Meester alhier aangenomen. Hy vereerde insgelyks het Hiobs Gasthuis Anno 1636. met een Stuk van zyn werk, zynde een fraai Landschap.

(k) *Abraham Willaerts* wierd Anno 1624. als Meester aangenomen. Hy heeft op 't voetspoor van zyn Vader en Broeder in Anno 1638. het voornoemde Gasthuis een Stuk van zyn werk vereerd, verbeeldende de moeilijke vertroosting van Hiobs Huisvrouw.

(l) *Marcus Ormea*, staat Anno 1611. mede op de Lyft van de Meesters by de afscheiding met de Sadelmakers. Hy was Annis 1621. 1622. 1623. 1624. tot 1625. Deken van 't Lucas-gild. En heeft in navolging van de Confrerie van *Pictura* Anno 1628. aan het voorgem. Gasthuis een groot Stuk van zyn werk, verbeeldende een gezicht van strand in Zee, hebbende van vooren allerhande Zee- en Rivier-visch, vereerd.

(m) *Willem Ormea*, was mede een van de Utrechtsche Konst-meesters, die Anno 1638. hetzelfde Gasthuis met een Stuk van zyn werk, vertoonende verscheide soort van Zee-visch, vereerde. Hy was volgens de aantekening van de verzuim-lyft Anno 1665. nog Lid van dit Collegie.

(n) *Joost Cornelisz.*, (zo hy zig allereerst heeft geschreven,) is in 't jaar 1616. alhier als Meester aangenomen, en was Annis 1623. en 1624. Deken van 't Lucas-gild. Hy wierd den 25. April 1638. Regent van 't Hiobs Gasthuis, op welke Lyft hy even als op die der Leden van dit Collegie nog gevonden word. Anno 1665. en 1666. Onder zyne voorname werken alhier, is een Stuk dat hy nevens *A. van Nyvelt* Anno 1628. 't voorgem. Gasthuis vereerde, verbeeldende in een fraai Landschap de vertroosting van Hiobs Vrienden. In 't *Barbara en Laurentii Gasthuis* ziet men van hem, de werken van Barmhertigheid, verbeeld voor het plein van dit Gasthuis op de Neude, met een fraai verschiep op de Buur-kerk, zo als hetzelfde zig Anno 1618. ten tyde van het Schilderen van dat Stuk vertoonde, en nog twee niet min fraaije stukken, 't eene de Gast zonder Bruilofs-kleed, en 't ander de ou-

jon, (r) Gerard de Laireffe, (s) Johan Weenix; (t) Johan van der Meer. (u) En om een uit allen niet te vergeten Gerard Hoet (v).
en

grootte Secretary van de Politie dezer Stad werd bewaard.

(r) Dat Abraham Minjon als een discipel van Joen de Heem te Utrecht zyn Konst verschuldigt was, blykt uit Houbraken III. Deel Pag. 83.

(s) Ziet van denzelven Houbraken III. Deel Pag. 109.

(t) Johan Weenix word als een Lid van het Schilders-Collegie alhier gevonden, op de verzuim-lyst der niet ingeleverde Stukken Anno 1664., en was op den 20. October 1668. mede onder die Leden, welke over dat verzuim accordeerden, blykens zyn eigenhandig ondertekend Declaratoir van dien datum.

(u) Johan van der Meer was blykens het geene by Kornelis Poelenburg gemeld is, Anno 1664. mede Deken van dit Collegie; hy wierd by de verandering der Regeering door den Prince van Orange op den 16. April 1674. tot Raad in de Vroedschap dezer Stad aangesteld, en heeft tot den 1 October 1682. in de Regeering geweest. In 't voorgem. jaar 1674. wierd hy insgelyks Regent van het Ambachts Kinderhuis dezer Stad, welke Commissie hy vereeuwigt heeft, door dien hy alle de Regenten daar onder ook zig zelve, de Secretaris en Vader van het huis, in een zeer uitgestrekt Stuk, levensgrootte, in die zeer deftige kledinge van dien tyd, en vergadert in haare Zaal, allervoortreffelykst heeft afgemaald, dermaten, dat het daar tegen over hangende laetere Stuk 'er een kwaad nabuur aan heeft.

(v) Onder de voorname werken, welke Gerard Hoet binnen deze Stad heeft gemaakt, behoord zekerlyk het Schoorsteen-stuk in de grootte Raadkamer dezer Stad, daar hy de zeven vereenigde Provintien door een zeer schoone en deftige Vrouw heeft verbeeld zittende op eenen verheven zetel; hebbende onder de begunstiging van 's Hemels invloed den Godsdienst in haare bescherming, terwyl het Spaansch en ander vreemd geweld van haar verbaast wegvlugt. Een ander niet min konstig uitgevoerd Stuk, ziet men van hem

stellen. Die door eige beoeffening en ondervinding in de konst, ook uit eigen oogen ziende, daar op trachten uit te zyn, om zo veel het mogelijk is, het oude konstwezen te doen herleven, en aan hetzelfde dien Edelen luister toe te brengen. welke voorige Princen, Vorsten en Edelen onzes Volks daar aan toebrachten.

Het is dan ter bereikinge van dat allerlofelykft oogmerk, en in het vooruitzigt van daarin gelukkig te zullen flagen, dat het Schilders Collegie zeer gaarne onder de hoogftgunftige medewerking der Ed. Groot Achtb. Heeren Regeerders dezer Stad, (welke wy in de Leeden uit Hun Ed. Groot Achtb. die wy de eer hebben alhier tegenwoordig te zien, ook by deze gelegenheid opentlyk en met de verschuldigfte achting hartgrondig dankbetuigen, en onze zaak voor het vervolg aan derzelve Vaderlyke en konstvoedsterende zorge, hoogft aan beveelen.) Het hunne daartoe volvaardig hebben willen toebrengen; en daarom vermits het onherftelbaar gebrek, der nu meer dan tachtig jaaren gediend hebbende oude en bekrompene standplaats, voor U Konftminnaars en beoeffenaars, deze ZAAL doen vervaardigen en aan de *Tekenkonst* toewyen.

Ik vertrouw, dat het onnodig zal zyn, tot fpoorflagen aan te voeren de byzondere vorderingen, welke men in de Konft fcholen van 's *Hage* en *Amfterdam*, zedert eenige jaaren herwaards heeft gemaakt, en met welkers opregting men nog jongft te *Haarlem* bezig is.

Want het heeft tot nog toe onze Stad aan de zodanige niet ontbroken, die wy nevens anderen niet konden gelyk ftellen. En het ontbreekt ons ten huidigegen dagen daar aan nog niet, verbood my de bekende zedigheit der thans zig alhier be-

vindende Konst-oeffenaars niet. Ik vond my verplicht, ook een aantal Uwer bynamen te moeten vermelden. (z).

Wat zoude men dan ter Uwer opwekkinge, spoorflagen behoeven te gebruiken. Ik moet van U Meesters in de *Beeldhouw-*, (a) *Schilder*, *Graveer*, *Boetzeer en Gietkunde*, alleenelyk vorderen dat een ieder Uwer aan deze Konst-pligt gelieft

(z) Myn voornemen was, by deze uitgifte, om tot staving van 'tgeene ik alhier gezegt hebbe, my te beroepen, op verscheide Konst-werken van onze tegenwoordig levende, en binnen deze Stad bevindende Meesters, welke zedert een reeks van jaaren in voorname Huizen alhier gemaakt zyn, en daar mede te gelyk aan te toonen, dat om wat goeds te hebben, men zig alhier geenzints in de noodzake heeft bevonden, om de werken van andere buiten deze Stad, zodanig voor te trekken, als men niet te min ook zeer tot verachtering van de Konst, zedert eenigen tyd herwaards heeft ondervonden. Dan heb ik daar van afgezien, om dat ik met het benoemen van naamen niet zoude schynen de ééne van onze Meesters boven of voor den andere te stellen, of met het aanhalen van de Konstwaerken ook de wyze van denken van die Familien welke onze eige Meesters gepræfereerd hebben, en daarin zekerlyk verdienen geprezen te worden; meer te begunstigen, als dat van hen die daar ontrent anders denken, en dus om alle personeele reflectien, ende meenigwerf verkeerde gevolgen, welke men daar uit zoude willen aflyden, voor te komen, ben ik van dit myn voornemen afgestapt.

(a) Dat ik de *Beeldhouw* voor de *Schilder* kunde genoemd hebbe, was geenzints met dat oogmerk, om (zo als by zommige is opgevat;) daar mede eene beslissing te hebben willen maken, in het van ouds bekende geschil, welk van deze beide Konsten voor de voortreffelykste of eerste te houden zy. Dan heb ik ter dezer plaatze daar in alleen gevolgd, de ordre voorkomende by onze zeer oude Gilde-wetten, waar by de *Beeldnyders* voor de *Schilders* opgenoemd worden. En hiermede vertrouw ik, dat die Liefhebbers zig zullen voldaan houden.

lieft te voldoen: namentlyk, dat gylieden maar mede werkt ter bereikinge van dit aan U door ons voorgesteld en voorgenomen einde. En dus dat ons door Ulieder vlyt, veele Jonge Liefhebberē geboren worden, die Uwe voetstappen drukken, en de blyvende gedenk-tekenen van Uwen yver en voortreffelyke vorderingen in de konst mogen zyn; en dat zy also Ulieder verdienden lof tot de laten Naneef overbrengen, en Ulieder gedagtenis mede pronke op de lyst van die Konstligten, welke door hunne werken met hare naamen eeuwig leven.

En gy Jongelingen, Leerlingen en Minnaren van deze Edele Konst, maalde ik U ter Uwer opsporing in een klein Tafreel, de menigte onzer Stadsgenoten, onder die roemrugtigste Konstenaren welke Nederland tot hier toe kwam uitleveren: Ik vertrouw dat Gylieden daar door ten kragtigsten zult overtuigt zyn, dat, welverre dat het U tot oneere zoude kunnen verstreken, alhier geboren en tot de Konst opgeleid te zyn: in tegendeel Gylieden 't U altoos tot eene eere en voorrecht zult achten, uit een zodanig School voortgekomen te zyn, in een Stad als deze, welkers voorige Konstenaren de *Apelleffen* van verscheide Vorsten van Europa geweest zyn.

Het zal dan Ulieder voornaamste betrachtinge zyn, om aan deze Uwe Stad dat genoegē te geven, dat men op Ulieden, even als op die opgetelde Konsthelden roemen mag.

Volgt dan de Voetstappen van zo veele oudere als latere Konst-lichten, en tragt op hun voetspoor U vooral Meesters in de Tekenkunde te maken, en rust niet voor dat men van U zeggen kan, dat gy U in de Konst, Meesters en volkomen navolgers van 't *Antike* gemaakt hebt.

U daar toe alhier lessen te geven onder het aanzien

N A R E D E N.

De tyd binnen welke ik tot het doen der vo-
renstaande Redenvoering bepaald was, heeft
veroorzaakt, dat ik by de optelling van onze ou-
de

„ ons de Heilige Schriftuur de Goddelykheid dezer
„ Konsten in zo veele en verscheidene plaatsen schynd
„ aan te pryzen; want zy ons daar mede niet alleen
„ te verstaan geeft, dat God door zyn eigen exempel
„ en bevel deze Konsten geheiligt heeft, maar dat hy
„ met eenen ook door het instorten zynes goeden
„ Geestes, de Geest der Konstenaren tot de Konst plagt
„ op te wekken en te bekragtigen. Dies wy ook vry-
„ lyk met *Theodoretus Serm. IV. de Providentia* staan-
„ de houden, dat God wil dat wy hem voor den eeni-
„ gen Autheur en gunst-ryken helper dezer Konsten
„ erkennen. De waarheid van dit point is zo blyke-
„ lyk, dat de blinde Heidenen het zelve mede be-
„ zeffen, en met ronde woorden belyden. *Wy hebben*
„ *'t zaad aller Konsten in ons zelve, en God, den op-*
„ *persten Leermester brengt de verstanden uit het ver-*
„ *borgen te voor/schyn zegt Seneca Libr. IV. de Benef.*
„ *Cap. 6. Daar is een menschelyke reden, zegt Epi-*
„ *curmus de Republica en daar is benevens deze nog een*
„ *andere Goddelyke reden: De menschelyke reden houd*
„ *zig bezig omtrent ons leven en onze dagelyksche*
„ *nooddrift. De Goddelyke daar en tegen plagt ons*
„ *vaardiglyk te vergezelschappen en t'onderwyzen, als*
„ *wy ons zelve tot eenige Konst-meinen te begeven.*
„ *Want de Konst en is niet der menschen vond, maar*
„ *Gods gift; en deze zelve menschelyke reden neemt*
„ *haren oorspronk uit de Goddelyke. Tot dus verre*
„ *Junius.*

Ik vertrouwd dat men deze erkende waarheid niet zal
konden tegenspreken, en zal nu daar uit te beoordeelen
laten, nadien het slot dezer Redenvoering de erkente-
nis van die waarheid alleenelyk ten grondslage heeft
gehad, en dat ik sprekende tot, en voor een aantal
Konstminnaren die (of schoon wy als Christenen niet
alle tot dezelve uitterlyke Kerkgemeenschap behoorden.)

niet

Pieter Portengen, wierdt Ao. 1624 als Leerling van *Pauwels Moreelse* ingeschreeven en heeft Ao. 1638. 't *Lucas Gild* gewonnen, hy vereerde dat zelve Jaar aan het meer genoemde *Gasthuis* een Stuk verbeeldende een Devotaris met een Doods-
sofd.

Jacob Duck, wierd Ao. 1626. als Meester alhier aangenomen, hy heeft Ao. 1629. 't meergem. *Gasthuis* vereerd met een Stuk verbeeldende een muzifeerend Geselschap.

Hendrik Munniks,
Carel Hoogb, en
Glaude de Jong.

Deze drie zyn alle Ao. 1627. als Meesters alhier aangenomen. De eerste en laatste hebben Ao. 1638. en de tweede Ao. 1628. 't voorgem. *Gasthuis* ieder met een Stuk van hun werk vereert, verbeeldende 't eerste een devote Manskop, 't tweede een Landschap, 't derde een dito, dog meer bergagtig.

Laurens Baratta Romanus, behoorde Ao. 1629. mede onder de Utrechtsche Meesters die in dat Jaar 't voorgem. *Gasthuis* met een Stuk vereerden, zynde een Landschap met Beelden.

Goswinus Opheyden, vereerde Ao. 1634. 't voorn. *Gasthuis* met een Schilderye, verbeeldende het Laboratorium van een Chimist, daar hy ter zyde, zyn eige Beeltenis in schynt geplaatst te hebben.

Joachim van den Heuvel, deed insgelyks Ao. 1635. verbeeldende een Doctor, waarby allerlye soort van arme Kranken komen.

Jacob van Hasselt, waarvan *Houbraken* II Deel pag. 345. met een woord meld, was Ao. 1638. onder de Utrechtsche Meesters, hy vereerde het voorgemelde *Gasthuis* met een Stuk verbeeldende
den

den ongelovigen Hoofdman die tot Christus komt.

B. van den Aft, Paulus Bor en Thyman van Galen, alle drie Utrechtsche Meesters, vereerde Ao. 1629. 1631. en 1632. 't meergen. *Gasthuis* met hunne werken, de eerste met een Fruitstuk, de tweede met een devoot Vrouwe Borstbeeld, en de laatste met een groote Tempel.

Zo als ook deden *Nicolaas Dubbleworst, Willem van Capel, Johannes de Bondt, Johannes de Veer en Pauwels van Vianen*, Ao. 1636. 1639. 1641. en 1642. de eerste met een Stuk verbeeldende de Drie Koningskoppen, de tweede *Zacharias* met het Kind Jezus, de derde *Job* met zyn Vrienden, de vierde *Andromeda*, en de laatste een Landschap met ruinen.

Johan Baak Hattigh deed insgelyks Ao. 1642.

Abraham van Kuilenburg, die volgens de opgave van *Hoet* in de manier van *Poelenburg* schilderde, wierd Ao. 1639 als Meester in 't *Lucas Gild* alhier aangenomen.

Zo als *Mattbeus Wytmans* op den 26 January 1667. tot Lid van het Schilders Collegie alhier wierd aangenomen. *Houbraken III D. Pag. 391.* tekent aan, dat hy Anno 1650. te *Gorkom* geboren is: dus zoude hy alhier Lid geworden zynde, nauwlyks 16 jaar oud geweest zyn, 't welk my doet vermoeden dat 'er een abuis in de opgave van de tyd van zyn geboorte geweest is.

Reynier de La Haye is als Lid aangenomen den 19 Juni 1669.